

IzlijuĀja dzĀ«vsudraba savĀ•kĀjana

Thursday, 05 February 2009

JautĀjums: KĀ• rĀ«koties, ja telpĀ• izlijis neliels daudzums dzĀ«vsudraba (piemĀ"ram, saplĀ«sis dzĀ«vsudraba termometrs)?

Atbilde: AttiecĀ«bĀ• uz dzĀ«vsudraba savĀ•kšanu ir sastopami daĀ¼Ā•di priekšraksti, kas daĀ¼reiz ir pat zinĀ pretrunĀ• viens ar otru, taĀ•u kopsavilkumĀ• rĀ«cĀ«ba izlijuša dzĀ«vsudraba (piemĀ"ram, saplĀ«suša dzĀ«vsudraba termometra) gadĀ«jumĀ• reducĀ"jas uz šĀ•diem soĀ¼iem:

1) NovĀ"rst tĀ•lĀ•ku noplĀ«di. Ja saplĀ«sis dzĀ«vsudraba termometrs, bet daĀ¼a dzĀ«vsudraba palikusi termometra stobriĀ"t, iespĀ«jams, aizlĀ«mĀ"t stobriĀ"ta galu ar lĀ«mlenti un ievietot to noeslĀ"dzamĀ• traukĀ•- kastĀ«tĀ", burciĀ"tĀ• vai tml.

2) AtbrĀ«vot telpu. LĀ«gt atstĀ«t telpu, kurĀ• notikusi dzĀ«vsudraba izlĀ«šana, ikvienam, kas nav tieši iesaistĀ«ts dzĀ«vsudraba savĀ•kšanĀ•. IzslĀ«gt arĀ« starptelpu ventilĀ•ciju vai citĀ•di izolĀ"t telpu no Ā"kas iekš ventilĀ•cijas sistĀ"mas, lai nepieĀ¼autu dzĀ«vsudraba tvaiku izplatĀ«šanos pa Ā"ku.

3) Lietot respiratoru. Lai arĀ« parasti dzĀ«vsudraba daudzums, ar ko var nĀ•kties saskarties sadzĀ«vĀ", ir niecĀ«ga, personĀ•m, kas veic dzĀ«vsudraba savĀ•kšanu ir ieteicams lietot respiratoru vai sejas masku, lai samazinĀ"tu dzĀ«vsudraba tvaiku ieelpošanas iespĀ«jamĀ«bu.

4) NoĀ"temt juvelierizstrĀ«dĀ•jumus. PersonĀ•m, kas veic dzĀ«vsudraba savĀ•kšanu novilkt no rokĀ•m gredzenus un aproces, lai nepieĀ¼autu dzĀ«vsudraba Ā•malgamĀ" šanos ar dĀ•rgmetĀ•liem.

5) Lietot aizsargcimdus. Lietot gumijas vai lateksa cimdus. Stikla lauskas, ja tĀ•das ir savĀ•kt uzmanĀ«gi, ieteicams tĀ•s Ā"temt ar salveti vai papĀ«ra divieli un ievietot noslĀ"dzamĀ• traukĀ•.

6) IdentificĀ"t virsmas. DzĀ«vsudrabu var viegli savĀ•kt no koka, linoleja, flĀ«Ā¼u un citĀ•m lĀ«dzĀ«gĀ•m virsmĀ•m. Ja dzĀ«vsudrabs nokĀ¼uvis uz auduma, aizkariem vai pakĀ•ja, var gadĀ«ties, ka šie materiĀ•li vai vismaz ar dzĀ«vsudrabu sasmĀ"rĀ"tĀ• daĀ¼a bĀ«s jĀ•likvidĀ".

7) MeklĀ"t dzĀ«vsudraba pilienu. Ir nepieciešams atrast visus dzĀ«vsudraba pilienu. Izmantojiet papĀ«ru vai kartonu, lai uzmanĀ«gi sastumtu pilienu kopĀ•. Izvairieties no straujĀ•m kustĀ«bĀ•m, lai nejauši neiegĀ"tu pretĀ"ju rezultĀ"tu. Mazuz, grĀ«ti saskatĀ•mus pilienu var atrast izmantojot kabatas lukturĀ«ti- spĀ«diniet lukturĀ«ti gar grĀ«das virsmu, lai saskatĀ"tu lĀ«dz tam nepamanĀ«tos zaigojošos pilienu, kas var bĀ«t pasiĀ"pušies nelielos grĀ«das nelĀ«dzenumos. IevĀ"rojiet, ka uz cietas gludas virsmas dzĀ«vsudraba pilienu var aizripot diezgan tĀ•lu- pĀ•rbaudiet visus, arĀ« attĀ•lĀ•kos telpas stĀ«rus.

8) SavĀ•kt ar pipeti vai lĀ«mlentu. Lietot pipeti vai šĀ¼irci (bez adatas!), lai savĀ•ktu dzĀ«vsudraba pilienu. Ievietot dzĀ«vsudrabu izturĀ«gĀ• noslĀ"dzamĀ• plastmasas (vĀ"lams) vai stikla trauciĀ"tĀ•. TrauciĀ"tu obligĀ•ti nomarĀ•Ā"t norĀ•dot, ka atrodas dzĀ«vsudrabs. PĀ"c lielĀ•ko pilienu savĀ•kšanas uzmanĀ«gi savĀ•kt mazĀ•kos pilienu, izmantojot lĀ«mlentu. Izlietoto lĀ«mlentu ievietot noslĀ"dzamĀ• plastikĀ"ta maisiĀ"tĀ• un maisiĀ"tu nomarĀ•Ā"t. Turpat ievietot dzĀ«vsudraba savĀ•kšanĀ• lietotos cimdus un citus piesĀ•rĀ"tos materiĀ•lus. SĀ«kus dzĀ«vsudraba pilienu no grĀ«das šĀ•rbĀ•m var savĀ•kt arĀ« ar vara vadiĀ"tu palĀ«dzĀ«bu (piemĀ"ram, nelielas, no smalkiem elektrĀ«bas vadiĀ"tiem izveidotas "slotiĀ"tas" palĀ«dzĀ«bu)- dzĀ«vsudrabs "uzsĀ«ksies" veidojot amalgamu ar varu. PĀ"c tam šie vara vadiĀ"tĀ" jĀ•utilizĀ"tĀ• pat kĀ• jebkurš cits ar dzĀ«vsudrabu piesĀ•rĀ"tos materiĀ•ls.

Ja minĀ"tĀ•s metĀ•liskĀ• dzĀ«vsudraba pilienu savĀ•kšanas iespĀ«jas ir izsmeltas, bet daĀ¼a dzĀ«vsudraba palikusi nesavĀ•kta (piemĀ"ram, ja tas salĀ«dis grĀ«das šĀ•rbĀ•s) un ja saimniecĀ«bĀ• ir pieejamas zemĀ•kminĀ"tĀ•s vielas, nesavĀ•kto dzĀ«vsudrabu apsrĀ•dĀ• ar 20% kĀ•lija permanganĀ"ta ("lillĀ• gaudiĀ"tu") šĀ•Ā«dumu- tas oksidĀ" dzĀ«vsudrabu un dzĀ«vsudraba iztvaikošana apstĀ"jas.

KĀ• alternatĀ«vu var izmantot dzelzs (III) hlorĀ«da šĀ•Ā«dumu, kas pĀ•rvĀ"rš dzĀ«vsudrabu par neiztvaikojošu un Ā¼oti maz šĀ•istošu kalomelu HgCl2. PĀ"c tam visu virsmu apsrĀ•dĀ• ar koloidĀ•lo sĀ"ru (sĀ"ra pilveri jeb "sĀ"ra ziediem"), kas kalpo kĀ• kalomela absorbents, vienlaicĀ«gi veidojot amalgamu ar gadĀ«juma pĀ"c neizreaĀĒĀ"jošo dzĀ«vsudrabu.

9) Atkritumu savĀ•kšana. SazinĀ•ties ar atbildĀ«gajiem par atkritumu savĀ•kšanu jĀ«su organizĀ•cijĀ•, lai adekvāti utilizĀ"tu dzĀ«vsudraba atkritumus, kas ir pieskaitĀ•mi bie bĀ«stamajiem atkritumiem.

10) Telpu vĀ"dinĀ«šana pec savĀ•kšanas. PĀ"c dzĀ«vsudraba savĀ•kšanas telpu, kurĀ• noticis incidents nepieciešams labi izvĀ"dĀ"nĀ•t. Ieteicams vĀ"dinĀ«t telpu vismaz 24 stundas turot atvĀ"rtus logus un ieslĀ"gtu ventilĀ«c sistĀ"mu.

Lietas, ko nekĀ«dĀ« gadĀ«jumĀ« nedrĀ«kst darĀ«t, mĀ«ĀĒinot savĀ«kt vai saskaroties ar dzĀ«vsudrabu:

- Nelietot putekĀ«sĀ«cĀ«ju! JĀ«s ne tikai piepĀ«tĀ«siet ar dzĀ«vsudraba tvaikiem visu telpu, bet arĀ« piesĀ«rĀ«tosiet putekĀ«sĀ«cĀ«ju un to nĀ«ksies utilizĀ«t kĀ« bĀ«stamos atkritumus.

- Nelietot slotu vai birsti! Tas nebĀ«s efektĀ«vi un var novest pie dzĀ«vsudraba pilienu sašĀ«ešanĀ«s mazĀ«kos un grĀ«tĀ«k savĀ«camos pilienos un to izplatĀ«šanĀ«s pa visu telpu, kĀ« arĀ« pie pašas slotas vai birstes piesĀ«rĀ«tošanĀ«s.

- NekĀ«dĀ« gadĀ«jumĀ« nemest dzĀ«vsudrabu izlietnĀ«! Tas paliks izlietnes liekumĀ« un turpinĀ«s piesĀ«rĀ«tot telpu ar tvaikiem.

- Nelietot sadzĀ«ves tĀ«rĀ«šanas IĀ«dzekĀ«Ā«! Tas nepalĀ«dz, bet hloru un amonija sĀ«Ā«Ā«s saturoš i IĀ«dzikĀ«i var radĀ«t vĀ«l toksiskĀ«kus dzĀ«vsudraba savienojumus.

- NemazgĀ«t ar dzĀ«vsudrabu piesĀ«rĀ«totu apĀ«ĒĀ«rbu veĀ«Ā«s mašĀ«nĀ«! JĀ«s piesĀ«rĀ«tosiet savu veĀ«Ā«smaš un kanalizĀ«cijas sistĀ«mu.

- Neturpiniet valkĀ«t kurpes vai apĀ«ĒĀ«rbu, kas bijis piesĀ«rĀ«tots ar dzĀ«vsudrabu! JĀ«s ne tikai izplatĀ«siet piesĀ«rĀ«tojumu, bet nepĀ«rtraukti pakĀ«Ā«ausiet sevi dzĀ«vsudraba tvaiku kaitĀ«gajai iedzrbĀ«bai. NeĀ«Ā«aujiet nevienam ar piesĀ«rĀ«totiem apaviem staigĀ«t pa telpĀ«m!

- Nededziniet ar dzĀ«vsudrabu piesĀ«rĀ«totu apĀ«ĒĀ«rbu! DzĀ«vsudrabs nesadegs un nepazudĀ«s- tas tikai nonĀ«ks atmosfĀ«rĀ«.

LĀ«dzu ievĀ«rojiet, ka augstĀ«kminĀ«tie priekšraksti ir piemĀ«rojami tikai nelieliem dzĀ«vsudraba izlijumiem. Ja jums ir nĀ«cies saskarties ar liela daudzuma dzĀ«vsudraba izlĀ«šanu, cik vien tas iespĀ«jams, samaziniet telpĀ« temperatĀ«ru, izolĀ«jiet telpu no iekšĀ«jĀ«s ventilĀ«cijas sistĀ«mas, atveriet logu un nekavĀ«joties izsauciet ugunsdzĀ«sĀ«bas un glĀ«bšanas dienestu.